

„UNIWERSUM PIŚMIENICTWA
WOBEC KOMUNIKACJI ELEKTRONICZNEJ”.
KONFERENCJA NAUKOWA, WROCŁAW, 2–4 GRUDNIA 2008

Ewolucja w komunikacji piśmienniczej wywołana rozwojem technologii elektronicznych stała się tematem konferencji naukowej zorganizowanej przez Instytut Informatyki Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego przy udziale Komitetu Naukoznawstwa Polskiej Akademii Nauk. Referaty i dyskusje dotyczyły m.in. teorii i praktyki komunikacji elektronicznej, gromadzenia i udostępniania danych naukowych oraz przyszłości przekazu tekstowego. Prof. Krzysztof Migoń (Uniwersytet Wrocławski) w referacie *Uniwersum piśmiennictwa, jego właściwości, granice i sposoby istnienia* zdefiniował tytułowe pojęcie, podkreślając, iż utrwalone teksty są wytworem kultury oraz zjawiskiem historycznym podlegającym zmianom w czasie i przestrzeni. W dziejach uniwersum piśmiennictwa można wyodrębnić trzy kolejne fazy: skryptograficzną, gdy posługiwano się zapisem odręcznym, typograficzną (zapis mechaniczny, głównie druk) oraz cyfrową (zapis elektroniczny). Fazy te koegzystują, wpływając jednocześnie na rozwój piśmiennictwa. *Funkcje książki w pracy humanisty* przedstawił prof. Janusz Goćkowski (Komitet Naukoznawstwa PAN) podkreślając, że tworzy ona wielojęzyczną Galaktykę Gutenberga, która jest naturalną czasoprzestrzenią humanisty i jednocześnie całością oraz zbiorem fragmentów korespondujących z innymi książkami w Galaktyce. Podkreślił znaczenie książki naukowej i literackiej, które na równi kształtują osobowość naukową humanisty, stają się środkiem i celem w dbałości o język i kulturę literacką. Referat *NiefORMALNE kanały komunikacji piśmienniczej w nauce – od gęsiego pióra do klawiatury komputerowej* zaprezentowany przez prof. Barbarę Stefaniak (Komitet Naukoznawstwa PAN) obrazował zmiany, jakie ewolucja form i metod komunikacji piśmienniczej wywarła na przepływ informacji. Rozwój technologii przyczynił się do swobodnego przepływu informacji oraz nadał nową jakość niefORMALNYM kanałom komunikacji i funkcjonowaniu tzw. niewidzialnych kolegiów. Dr Małgorzata Góralska (Uniwersytet Wrocławski) w wystąpieniu pt. *Czasoprzestrzeń książki – książka w czasoprzestrzeni* zarysowała wzajemne relacje tych pojęć w sferze kultury książki.

Kolejny blok tematyczny dotyczył zagadnień komunikacji elektronicznej. Wpływ nowych technologii na infrastrukturę informacyjną obsługującą sferę nauki, zmiany zachowań informacyjnych naukowców, konieczność wzrostu odpowiedzialności uczonych za jakość umieszczanej w Sieci informacji, prognozy kolejnych, daleko idących zmian w obrębie udostępniania zasobów informacyjnych dla nauki zaprezentował prof. Mirosław Górny (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza) w referacie *Technologie informatyczne jako czynnik kształtujący funkcje infrastruktury informacyjnej w nauce*. W tym też kręgu mieściły się referaty prof. Marii Kocójowej (Uniwersytet Jagielloński) *Prawda o odesłaniach (linkach) w Internecie* oraz dr. hab. Krzysztofa Narojczyka (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski) *Dokument elektroniczny w badaniach naukowych*. Z kolei dr Stanisław Skórka (Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków) w wystąpieniu pt. *Nic już nie będzie takie samo, czyli o wpływie architektury informacji na strukturę środowisk informacyjnych* omówił pojęcie i problemy teoretyczne architektury informacji, jej elementy: kontekst – zawartość – użytkownik oraz najważniejsze zadania. W referacie *Akceptacja nowych rozwiązań*

w komunikacji naukowej. *Perspektywa aktora-sieci* dr Remigiusz Sapa (Uniwersytet Jagielloński), zasygnalizował problem nadmiernej koncentracji na fizycznej postaci przekazu (drukowany vs. elektroniczny) w piśmiennictwie naukowym, przedstawiając holistyczną koncepcję dokumentu elektronicznego jako elementu komunikacji naukowej w oparciu o tzw. actor-network theory.

W sesji poświęconej problematyce Internetu jako źródła informacji i reklamy dr Piotr Lechowski (Uniwersytet Jagielloński) przedstawił *Internet jako źródło informacji o bibliotekach polskich za granicą*, dokonując przeglądu i oceny portali, stron WWW bibliotek, katalogów zbiorów w bibliotekach polonijnych. Dr Agata Walczak-Niewiadomska (Uniwersytet Łódzki) w referacie *Funkcjonalność katalogów on-line w zakresie przekazu informacji o zasobach bibliotecznych na przykładzie bibliotek polskich i zagranicznych* oceniała użyteczność katalogów bibliotecznych z perspektywy użytkownika. Dr Danuta Wańka (Książnica Pedagogiczna w Kaliszu), autorka wystąpienia *Piśmiennictwo regionalne – w książce, czasopiśmie i w komputerze*, zaprezentowała liczne korzyści płynące z upowszechnienia w Sieci, a zwłaszcza w bibliotekach cyfrowych, materiałów regionalnych. Podobne konkluzje dotyczące zalet digitalizacji i udostępniania w Sieci informacji o zbiorach dokumentów zawierał referat prof. Zoi Jaroszewicz-Pieresławcew (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), która podkreślała m.in. możliwość ochrony i, scalania rozproszonych zbiorów, a także identyfikowania unikatowych dokumentów kultury i badań nad nimi na przykładzie *Książki słowiańskiej pisanej i drukowanej cyrylicą*. Internet jako narzędzie reklamy stał się tematem wystąpień dr Mai Wojciechowskiej (Uniwersytet Gdański) – *Ewolucja rynku książki. Od reklamy tradycyjnej do reklamy elektronicznej* i mgr Elżbiety Kochan (Biblioteka Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie) – *Internet źródłem reklamy książki i czytelnictwa*. Mgr Dorota Chłopkowska (Uniwersytet Wrocławski), stawiając pytanie *Bibliografia w postaci bazy danych – nowa forma czy nowa jakość*, przedstawiła historię wprowadzania zmian technologicznych w bibliotecznych bazach danych, szczególnie w dziedzinie stosowanych standardów i formatów, osobne miejsce poświęcając najnowszym rozwiązaniom, tzw. bibliografii 2.0.

W referatach dotyczących transformacji postaci dokumentów dominowała tematyka prasoznawcza: poruszyły ją m.in. dr Jolanta Laskowska (Uniwersytet Gdański) *Elektroniczne wydania tytułów prasowych – konkurencja czy uzupełnienie dla prasy drukowanej?*, dr Evelina Kristanova (Uniwersytet Łódzki) *Prasa tradycyjna a elektroniczna – próba porównania typologii* oraz mgr Justyna Lehun (Uniwersytet Opolski) *Tradycyjne i internetowe wydanie „Strzelca Opolskiego” – kompromisy, ustępstwa, korzyści i straty*. O różnicach w podejściu do opracowania dokumentów tradycyjnych i elektronicznych mówiła dr Danuta Patkaniowska (Biblioteka Jagiellońska) – *Książka tradycyjna i książka elektroniczna w opracowaniu rzeczowym*, a o udostępnianiu katalogów antykwarycznych w Internecie i ich znaczeniu dla jakości informacji o książce prof. Anna Gruca (Uniwersytet Jagielloński) w referacie *Krakowskie katalogi księgarskie doby autonomii galicyjskiej*.

W sesji dotyczącej *Realnego i wirtualnego użytkownika Internetu* przedstawiono referat autorstwa prof. Marii Próchnickiej, dr Małgorzaty Jaskowskiej i dr Agnieszki Korycińskiej-Huras (Uniwersytet Jagielloński) dotyczący *Zachowań informacyjnych autorów prac licencyjnych z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa*. Dr Agnieszka Korycińska-Huras w samodzielnym referacie *Piśmienność obywateli polskich mikronacji (wirtualnych państw) – propozycja badań* przedstawiła hipotezę o niekontrolowanym

przenoszeniu schematu komunikacyjnego jednostki w obrębie grupy dyskusyjnej czy mikronacji w Sieci. Referat mgr. Sebastiana Wiernego (Instytut Książki i Czytelnictwa BN) dotyczył *Elektronicznych zasobów tekstowych w odbiorze użytkowników Internetu* i ukazywał m.in. strukturę użytkowników Internetu w Polsce oraz preferowane przez nich formy piśmiennicze istniejące w Sieci. Wspólny mianownik – książkę elektroniczną w ujęciu teoretycznym i praktycznym miały wystąpienia dr Małgorzaty Świгоń (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski) *E-książka w świetle najnowszych zagranicznych badań użytkowników informacji (user studies)* oraz *Naukowe książki elektroniczne w opinii użytkowników bibliotek akademickich* dr Małgorzaty Jaskowskiej (Uniwersytet Jagielloński). Za najnowszymi trendami komunikacji naukowej w Sieci podążała dr Sabina Cisek (Uniwersytet Jagielloński) w referacie *Analiza i krytyka piśmiennictwa a Web 2.0. Wybrane zagadnienia metodologiczne*. Prezentacja zmusza do zastanowienia się nad redefinicją pojęcia publikacji i piśmiennictwa naukowego oraz postawienia pytania czy „nowe” w komunikacji naukowej to tylko zmiana kosmetyczna, czy zapowiedź głębszych zmian.

Problematyka sesji zatytułowanej *Technologia a funkcjonowanie książki i jej instytucji* koncentrowała się wokół funkcjonowania nowych technologii w instytucjach związanych z książką, głównie w bibliotekach. Referaty: prof. Krzysztofa Walczaka (Uniwersytet Wrocławski) *Książka i jej formy w zasobach i koncepcjach rozwoju bibliotek pedagogicznych*, mgr Danuty Domalewskiej (Biblioteka Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie) *Przemiany komunikacji piśmienniczej w literaturze ekonomicznej i bibliotece ekonomicznej* oraz mgr. Ryszarda Nowakowskiego (Zakład Narodowy im. Ossolińskich) *Digitalizacja a zbiory utracone i rozproszone. Analiza problemu na przykładzie projektu cyfrowego scalenia zbioru prasy polskiej (1901–1939) Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, rozdzielonego po II wojnie światowej*, dotyczyły wpływu nowych form dokumentów oraz technologii ich przechowywania na funkcjonowanie bibliotek. Dr Arkadiusz Pulikowski (Uniwersytet Śląski) w wystąpieniu *Przyszłość książki i bibliotek w świetle wyników badań nad elektronicznym papierem*, scharakteryzował e-papier oraz e-czytniki obecne na rynku, stwierdzając, iż nowe technologie nie stanowią zagrożenia dla zawodu bibliotekarza oraz przyszłości bibliotek akademickich.

W ramach sesji poświęconej *Formom i typom dokumentów elektronicznych* mieściły się referaty dotyczące m.in. tekstów literackich: *Tekst artystyczny a komunikacja elektroniczna* dr Małgorzaty Pietrzak (Uniwersytet Warszawski), *Książka artystyczna i literatura (nie)obecne w Internecie* mgr Urszuli Kowalewskiej i mgr Justyny Jerzyk-Wojteckiej (Biblioteka Uniwersytecka w Łodzi) oraz *Powieść hipertekstowa – eksperyment w Sieci czy nowy gatunek literacki?* dr Ewy Chuchro (Uniwersytet Warszawski). Dr Ewa Jabłońska-Stefanowicz (Uniwersytet Wrocławski) w wystąpieniu *Bibliologiczne granice współczesnego podręcznika* przedstawiła podręcznik hybrydowy, tj. książki z dołączonym materiałem elektronicznym. Ewolucją form dokumentu na przestrzeni wieków zajmowała się dr Małgorzata Janiak (Uniwersytet Jagielloński) w wystąpieniu *Od zwoju do bazy danych: zmiany formy informacji*.

W sesji poświęconej bibliotekom cyfrowym przedstawiono referaty prof. Jadwigi Woźniak-Kasperek (Uniwersytet Warszawski) *Funkcjonalność i zawartość bibliotek cyfrowych – analiza wybranych przypadków*, prof. Diany Pietruch-Reizes (Uniwersytet Śląski) *Organizacja wiedzy w przestrzeni komunikacji elektronicznej na przykładzie euro-*

pejskiej biblioteki cyfrowej *Europeana*, dr Jolanty Gwioździk (Uniwersytet Śląski) *Projekt „Monasticon” – od historycznej biblioteki zakonnej do platformy cyfrowej* oraz mgr Anny Wałek (Biblioteka Główna Politechniki Wrocławskiej) *Wykorzystanie zbiorów cyfrowych bibliotek na przykładzie Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej*. Różnorodność zaprezentowanych projektów świadczy o intensyfikacji prac nad rozwojem bibliotek cyfrowych oraz coraz większym zainteresowaniu, jakim cieszą się one w społeczeństwie.

Podsumowania konferencji dokonała prof. dr hab. Maria Próchnicka, która zwróciła uwagę na obecność w referatach i dyskusjach wielu nowych problemów, podkreślając, iż dynamiczne zmiany w sferze komunikacji zmuszają do poszukiwań nowych rozwiązań metodologicznych i terminologicznych. Zamykając obrady, prof. Krzysztof Migoń przywołał nazwiska wybitnych bibliologów: Karola Głombiowskiego, Radosława Cybulskiego i Janusza Dunina, którzy wprowadzili do polskiej bibliologii rozważania nad uniwersum piśmiennictwa.

Referaty zostaną opublikowane w tomie pokonferencyjnym.

Emilia Iłska i Karina Nabiałczyk

XV JUBILEUSZOWA MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA
„BIBLIOTEKI I ICH KLIENCI.
MIĘDZY PŁATNYM A BEZPŁATNYM KOMUNIKOWANIEM SIĘ
W ERZE ZASOBÓW CYFROWYCH I SIECI”.
KRAKÓW, 1–2 CZERWCA 2009

XV konferencja naukowa zorganizowana przez Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego była kontynuacją corocznych spotkań teoretyków bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, praktyków bibliotekarstwa oraz archiwistyki.

Od początku główny cel tych prestiżowych konferencji stanowiło przedstawianie oraz analiza zjawisk i przeobrażeń, które – pod wpływem nowoczesnych technologii informatycznych – w nauce o książce, bibliotece, informacji otwierają nowe obszary badawcze i zmieniają zawód bibliotekarza. Podejmowano problemy, które koncentrowały się zawsze wokół trzech nadrzędnych podmiotów: biblioteki, jej użytkownika oraz bibliotekarza. Ujmowano je jednak w różnorodnych perspektywach, przedstawiano tradycyjne i nowoczesne aspekty wzajemnych oddziaływań, uwarunkowań, przemian, wyzwań i zagrożeń towarzyszących budowaniu elektronicznego środowiska pracy z informacją i jej użytkownikiem. Wśród tematów dotychczasowych konferencji warto przypomnieć te związane ze współczesnymi standardami kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w obliczu konieczności budowania społeczeństwa informacyjnego i obywatelskiego, łagodzeniem skutków informacyjnego wykluczenia, zapewnianiem równego dostępu do przechowywanych w bibliotekach źródeł, danych, dóbr kultury i dziedzictwa